

VERKIEZINGSPROGRAMMA

2022-2026

GROENLINKS

BERG EN DAL

INLEIDING

MENSELIJK, EERLIJK, DUURZAAM

GroenLinks Berg en Dal omarmt de lange termijn. We kijken verder dan de komende vier jaar. In dit programma delen we onze vergezichten voor een duurzame toekomst, eerlijk sociaal beleid, een menselijke overheid en een open samenleving. Ook geven we concrete ideeën voor de komende jaren. We willen met flinke stappen de toekomst binnenwandelen want onze ambitie voor een menselijk, eerlijk en duurzaam Berg en Dal wordt de komende jaren nog hoger.

We hebben veel om trots op te zijn in onze gemeente. We hebben prachtige bossen, schitterende polders, vergezichten, heuvels en eeuwenoude cultuur. We hebben veel vrijwilligers en mantelzorgers, een lage werkloosheid en we scoren hoog op veiligheid. We hebben een vitale, lokale economie, veel inwoners zijn daadkrachtig, ondernemend en innoverend.

Maar we hebben ook uitdagingen. We lopen ver achter in de omschakeling naar hernieuwbare energie, hebben te maken met afnemende biodiversiteit, slechte luchtkwaliteit en verdrinking van de natuur. Bovendien hebben we een structureel woningtekort, voelen we druk op maatschappelijke voorzieningen als (jeugd)zorg en is er een toenemende kloof tussen de burgers en de overheid.

Daarom zetten we de komende jaren in op een écht duurzame, menselijke, eerlijke en open gemeente. Een plek waar de lucht, aarde en het water schoon en gezond zijn. Waar we zuinig zijn op onze natuur en grondstoffen en waar we onze energie uit duurzame bronnen halen. We willen onze mooie dorpen nog mooier doorgeven aan onze kinderen. Sociaal, waar iedereen zich thuis kan voelen, ongeacht de afkomst, leeftijd of geaardheid. Betrokken, waarin we allemaal mee kunnen doen. Waar iedereen zijn of haar passie kan ontdekken en zich kan ontwikkelen. Waar niemand achterblijft en iedereen fijn kan wonen. Een open Berg en Dal, waarin we ons veilig voelen, we elkaar vertrouwen en waar iedereen welkom is.

Meedoen staat bij ons centraal. We creëren deze gemeente samen: een gemeente waar iedereen mee kan praten over belangrijke thema's en waar de gemeente actief luistert. Wij gaan met onze dromen en maatschappelijke uitdaging aan de slag, met heel Berg en Dal, met organisaties, met jullie, met ons allemaal. Samen leggen we de lat hoog!

Namens onze lokale partij,

Caroline de Greeff
Lijsttrekker

SPEERPUNTEN

DUURZAAM

1. Klimaat & duurzaam ondernemen	4
2. Natuur & leefomgeving	6

MENSELIJK

3. Gemeenschap & (jeugd)zorg	8
4. Toekomstbestendige huisvesting	10

EERLIJK & OPEN

5. Meedoen – open & transparent	12
6. Gelijke behandeling	13

1. DUURZAAM

Klimaat & Duurzaam Ondernemen

"Lokaal en samen: duurzaam energie opwekken in een groene economie."

De samenleving staat voor enorme uitdaging in de klimaatcrisis. De energie die we verbruiken en de producten die we consumeren zorgen voor steeds grotere problemen. Het kan anders! Lokaal en duurzaam energie opwekken kan ook samen en hoeft niet te leiden tot armoede. We hebben daar concrete oplossingen voor, ondersteund door een langetermijnvisie.

'Steun lokale ondernemers', hoor je steeds vaker. Lokaal is vaak eerlijker en duurzamer; je weet beter waar het vandaan komt en hoe het gemaakt is. Dat klopt, toch hebben we ook in onze gemeente nog flinke stappen te zetten om onze bedrijvigheid echt duurzaam te maken. Samen met lokale ondernemers maken we plannen voor een lokale, circulaire economie met aandacht voor natuur, hergebruik van grondstoffen, duurzame productie en eerlijke inkomsten.

Wij gaan voor:

- samen duurzaam en lokaal energie opwekken - via zon, wind, water;
- een eerlijk verdeelde rekening voor de energietransitie - geen energiearmoede;
- een gezamenlijke warmtevisie - minder gas, meer besparing en meer duurzame opwek;
- een lokale, circulaire economie waarin duurzaam ondernemen voorop staat.

We doen dit samen:

- met een bewonerspanel op het gebied van energie en warmte;
- met steun aan burgerinitiatieven;
- met een ondernemerspanel op het gebied van circulaire economie.

Onze concrete ideeën:

- De gemeente organiseert zelf ook duurzame energieproductie. Zo profiteren inwoners direct en kunnen kosten laag worden gehouden. We starten met een proefproject.
- Meedoen staat centraal in de lokale energie-opgave: steun aan initiatieven van inwoners en opstarten van een bewonerspanel energie voor huidige en nieuwe energieprojecten.
- Meer en snellere totstandkoming van duurzame energieparken. Wij zetten ons in om de huidige pilots en nieuwe duurzame energieprojecten in onze gemeente mogelijk te maken. Voorwaarden zijn: inwoners hebben inspraak, lokaal eigendom en verbetering van natuurwaarden. Liever een paar grote parken dan veel kleine. In 2030 moet 55% van onze energie lokaal en duurzaam worden opgewekt. Windparken, aquathermie en onderzoek naar nieuwe vormen zijn voor ons een optie.

- Daken van woningen en bedrijven moeten zoveel mogelijk vol worden gelegd met zonnepanelen.
- Samen komen tot een uitdagende warmtevisie: minder gas, meer besparing, betere isolatie en meer duurzame opwekking.
- Meer voorlichting over energiebesparing, ook huis aan huis en bij bedrijven waar nodig.
- Een duurzaamheidsfonds inrichten, onder andere om armoede door hoge energieprijzen te voorkomen.
- Gemeentelijke gebouwen moeten voor 2030 energieneutraal zijn.
- Eisen dat nieuwbouwwoningen groen en toekomstbestendig worden gebouwd, met duurzame materialen en technieken en de daken vol liggen met zonnepanelen.
- Een visie over duurzaam ondernemen ontwikkelen met lokale ondernemers. Daarmee krijgen bedrijven en organisaties concrete handvatten richting een duurzame economie.
- Actief promoten van duurzame landbouwinitiatieven en de omschakeling hiernaar ondersteunen.
- Duurzame, kleinschalige recreatie stimuleren en faciliteren, eventueel in combinatie met landbouw.

Natuur & Leefomgeving

"Een goede balans tussen natuur, leefomgeving en mobiliteit."

Naast actie voor klimaat is ook actie voor natuur, bodem en biodiversiteit nodig. Onze groene gebieden worden steeds minder divers, met minder plant- en diersoorten. Dat tast de leefbaarheid voor alle levende wezens langzaam maar zeker aan. Met ons programma bieden we praktische oplossingen en lange termijn doelen voor een klimaatbestendige toekomst en een schone, diverse leefomgeving.

Onze uitgestrekte gemeente moet beter onderling verbonden worden met goede en schone vervoersoplossingen. Dat doen we door meer ruimte te geven aan fietsers en voetgangers, goede verbindingen met openbaar vervoer tussen de dorpskernen en met Nijmegen, nieuwe vervoersvormen zoals elektrisch vervoer en deelauto's te stimuleren en door onveilige verkeerssituaties aan te pakken, zoals in dorpskernen en woongebieden.

Wij gaan voor:

- meer ruimte voor natuur en biodiversiteit;
- ruim baan voor schone mobiliteit;
- ondersteuning bij klimaatadaptatie.

We doen dit samen:

- Natuur in de wijk - samen werken aan groene tuinen en straten.
- Bewonerspanel mobiliteit - mensen denken mee over hun leefomgeving.
- Wijkaanpak zwerfafval - met wijkconciërges en bestaande organisaties.
- Met milieugroepen en -organisaties.

Onze concrete ideeën:

- Meer respect voor de natuur aanleren, met natuureducatie.
- Meer inheemse bomen/struiken planten (één per inwoner en meer bomen terug planten voor elke boom die de gemeente kapt).
- Meer bloemrijke berm, natuurlijk ingericht en ecologisch beheerd. Zo verbeteren we de ecologische functie van gemeentegroen.
- Meer groen bij scholen stimuleren, zoals schoolmoestuinen en groene schoolpleinen.
- Minder zwerfafval, met het organiseren van afvaleducatie en de inzet van wijkconciërges.
- Berg en Dal heeft sinds 2016 een prima beleidsplan voor schoner vervoer en veiliger verkeer: de duurzame mobiliteitsvisie. Daar gebeurt weinig mee. We zorgen voor snellere uitvoering.
- Verbeteren van de voorzieningen voor OV, fietsers en wandelaars.
- Dorpskernen en winkelplekken aantrekkelijker maken voor fietser en voetganger.
- 30km zones in de bebouwde kom en 60km zones daarbuiten. 80km alleen op provinciale wegen.
- Inwoners praten mee over veiliger verkeer en betere verbindingen, in een bewonerspanel voor mobiliteit. Zo komen ook plannen tot stand voor verbeteringen voor recreatieverbindingen zoals fiets- en wandelpaden.
- Afsteken van vuurwerk beperken tot aangewezen plekken in de dorpskernen en veranderen naar lichtspektakelshows.
- Voorkomen van overstromingen, hitte en andere overlast door klimaatverandering. Dat doen we door voorrang te geven aan klimaatadaptatie in de openbare ruimte.

2. MENSELIJK

Menselijke gemeente - een overheid met zorg voor inwoners

"Een menselijke overheid staat dichtbij en tussen de inwoners en biedt hun passende zorg."

GroenLinks wil sociaal sterke gemeenschappen waar iedere inwoner erbij hoort, mee kan doen en toekomstperspectief heeft. Iedere inwoner moet ervaren dat die door de gemeente gezien, gehoord en erkend wordt.

In de gemeente Berg en Dal is in 2021 een participatiebeleid vastgesteld. Dit beleid regelt hoe inwoners bij plannen worden betrokken. Plannen worden vaak in kleine kring bedacht, bijvoorbeeld in overleg tussen gemeente en ontwikkelaar of initiatiefnemer. Inwoners worden meestal later bij een plan betrokken en kunnen dan hun mening geven. Wij willen dit participatiebeleid naar een volgende fase brengen, waarbij de gemeente plannen van begin af aan (bij een serieus idee) samen met inwoners ontwikkelt. Samen verkennen we wat wenselijk en mogelijk is.

Wij gaan voor een gemeente die:

- inwoners actief betreft bij de toekomst van hun dorp en woonomgeving;
- in elke kern of woonwijk aanwezig is en makkelijk en prettig aanspreekbaar is;
- zich verdiept in de lokale gemeenschappen en deze met inwoners versterkt.

"Investeer extra in de jeugd"

De jeugd heeft de toekomst. Een slimme gemeente investeert erin. Naast zorg voor alle inwoners, wil GroenLinks extra aandacht geven aan de jeugd. Want ieder kind heeft recht op een goede toekomst. De gemeente moet sterker inzetten op het voorkomen van achterstand en problemen onder jongeren.

Het succes van preventiemaatregelen kan je pas na een paar jaar zien. Daarom moet een aanpak ook voor langere tijd worden doorgezet.

Wij vinden het belangrijk dat de hulpverlening aan kinderen en hun gezinnen uitgaat van wat het kind/gezin nodig heeft. Regels en voorschriften mogen niet tot gevolg hebben dat ze tussen wal en schip vallen.

Wij gaan voor:

- planvorming met inwoners - iedereen praat mee, ook de stillere meerderheid;
- sociale gelijkheid, kansgelijkheid en inclusie (iedereen hoort erbij);
- het voorkomen van problemen en langetermijnaanpak;
- de inzet van vrijwilligers waar mogelijk - zoals vertrouwenspersonen voor jongeren.

We doen dit samen:

- Het instellen van wijk- en dorpsposten zodat ambtenaren letterlijk dichterbij bewoners staan en zich verdiepen in lokale gemeenschappen. In elke kern of grote woonwijk werken enkele ambtenaren die tot taak hebben om plannen en problemen samen met inwoners te bespreken. Ze verkennen de ideeën/steun van de inwoners

voor gemeente-brede plannen (bijv. verkeer, woningbouw, etc.). Ook bereiden ze samen met inwoners plannen voor om de kern te verbeteren. Gemeentepannen worden voortaan vanuit de kernen opgebouwd in plaats van concepten vanuit het gemeentehuis of (dure) adviesbureaus. Pas als inwoners vanuit de kernen hun wensen, ideeën hebben aangeleverd, kunnen deskundigen aan de slag om een en ander verder uit te werken. Dit vraagt een andere organisatie van werkzaamheden bij de gemeente. Het hoeft niet per se meer te kosten. Bijvoorbeeld als ambtenaren in dorpen hun werkplek hebben, hoeft het gemeentehuis niet uitgebreid te worden.

- Samen met inwoners mogelijkheden verkennen hoe de lokale gemeenschap kan worden versterkt.
- Het toewijzen van wijk- of dorpsbudgetten om relatief kleine wensen sneller te realiseren. Wij denken aan een wijkbudget van €5,- per inwoner. Het budget wordt beheerd door een van de ambtenaren in de kern. Nadere afspraken maken over besteding in samenspraak met inwoners.
- Gemeentepannen vanuit kernen en wijken opbouwen; vanuit lokale voorstellen worden gemeentepannen opgebouwd.
- Samenwerking met maatschappelijke organisaties en belanghebbende inwoners.
- Hulpverleners en cliënten krijgen meer zeggenschap voor hun eigen uitvoering en langdurige begeleiding waar nodig. Zij weten beter wat echt nodig is.
- Mensgericht werken - waar is iemand echt mee geholpen?
- Jongerenwerk en ontmoetingsplekken in alle dorpskernen uitbreiden.
- Voortzetten van projecten die voor jongeren veel effect hebben, zoals *School's Cool*.
- Zorgen voor goede huisvesting van scholen en kinderopvang.

Huisvesting

"Betaalbare, duurzame woningen voor iedereen."

Er moeten snel meer woningen gebouwd worden. Met name betaalbare woningen voor starters, statushouders, jongeren en voor mensen uit lagere inkomensgroepen. De woningen moeten ook energiezuinig zijn en milieuvriendelijk gebouwd. Bouwmateriaal moet lang meegaan en hergebruikt kunnen worden. Woningbouwplannen moeten in de omgeving passen. Niet alleen wat betreft uiterlijk, maar ook passen/aansluiten bij de sociale omgeving, de lokale bevolking.

We bouwen tot nu toe vooral op een traditionele manier: appartementen of eengezinswoningen. Maar er zijn en komen meer eenpersoonshuishoudens en er is meer behoefte aan jongerenhuisvesting. Ook willen mensen als groep samenwonen: eigen woonruimte met gemeenschappelijke ruimten, met zorg voor elkaar of met zorgaanbod van een instelling. Mensen willen "ontspullen" en kleiner wonen.

Er moet dus meer ruimte komen voor deze eigentijdse woonvormen.

Wij gaan voor:

- energieneutraal en klimaatbestendig bouwen;
- voldoende betaalbare en passende woningen;
- samenhang in plannen: sociaal passend, flexibel en maatwerk, bereikbaar, toegankelijk en van onderop.

We doen dit samen:

- door eigentijdse woonvormen te ontwikkelen met inwoners;
- door inwoners zo vroeg mogelijk te betrekken bij nieuwbouwplannen;
- met inwoners te kijken waar welke wegen en voorzieningen komen.

Onze concrete ideeën:

- Voor alle nieuwbouw geldt: er wordt minstens net zoveel energie opgewekt als nodig is (energie-neutraal) & op de toekomst voorbereid.
- Van alle nieuwgebouwde huurwoningen is minimaal 30% sociaal, voor lage inkomens.
- 50% van alle nieuwbouw koopwoningen is toegankelijk voor starters en lagere inkomensgroepen.
- Woningbouwcoöperaties worden verplicht nieuwe woningen energieneutraal te bouwen.
- Leegstaande gebouwen zoveel mogelijk ombouwen naar woningen en nieuwbouw zoveel mogelijk binnen de bestaande dorpsgrenzen.
- Woonkernen moeten goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer en fiets. Bij nieuwbouwplannen krijgen bewoners hulp van een [deskundige in duurzame mobiliteit](#).
- Eigentijdse woonvormen, zoals kleine huisjes (*zgn. tiny houses*), wooncorporaties, woon-zorgclusters, woongroepen en eco-wijken (zoals bijv. de wijk [EVA-Lanxmeer in Culemborg](#)), worden gestimuleerd.
- Het aantal regels in het bouwbesluit moet sterk worden verminderd om meer naar behoefte te kunnen bouwen (regel-luw).

- Bij nieuwbouw- en verbouwplannen kijken we samen met inwoners naar samenhang met groen, duurzame mobiliteit en sociale effecten.
- Containerwoningen kunnen snel en duurzaam (bijv. van hout) gebouwd worden op tijdelijke locaties. Daarmee kunnen we op korte termijn het aantal woningen uitbreiden. Locaties moeten wel onderdeel zijn van een dorpskern. Voorbeeld uit Leiden.
- Voldoende woningen beschikbaar voor mensen met voorrang voor tijdelijke huisvesting, zoals statushouders, bij scheiding en/of medische noodzaak.

3. EERLIJK & OPEN

Meedoen - open en transparant

“Samen maken we Berg en Dal – open en voor iedereen”

De overheid is ervoor om onze gemeenschappelijke zaken goed te regelen. Inwoners kunnen veel zelf en hebben van veel zaken verstand. Daarom betreft de gemeente inwoners direct bij de planvorming. Ook krijgen inwoners inzicht in problemen die spelen en de mogelijkheden om die op te lossen. Dat vereist volledige openheid. Deze uitdagingen pakken we samen aan.

Wij gaan voor:

- het profiel van een participatie gemeente – met breed burgerberaad;
- een centraal belang van inwoners– met service aan inwoners;
- een open en transparante bestuurscultuur;
- toegankelijkheid met digitalisering.

We doen dit samen:

- Inwoners met ideeën of plannen die bijdragen aan een beter woon- en leefklimaat kunnen rekenen op ondersteuning.
- De service van de gemeentewinkel moet worden verbeterd door openingstijden af te stemmen op de behoefte van inwoners.
- Bij (vergunning-)aanvragen is het uitgangspunt: “Hoe kan een inwoner geholpen worden met diens plannen, binnen de kaders van het beleid?”
- Inwoners en belangengroepen worden actief geïnformeerd en hebben altijd de mogelijkheid hun inbreng te geven.
- Bij grote onderwerpen zoals energie en regionale samenwerking staat onze fractie voor een gemeenteraad die zich beperkt tot het stellen van doelen en kaders; verdere uitwerking doen we samen met belanghebbenden, bijvoorbeeld in de vorm van een burgerberaad.
- Op belangrijke onderwerpen moet de gemeenteraad op meerdere momenten actief betrokken zijn en de mogelijkheid hebben om inwoners en/of andere belanghebbenden te raadplegen.
- Alle diensten en producten die digitaal kunnen worden aangeboden, worden voortaan ook digitaal aangeboden.
- Mensen die digitaal minder vaardig zijn of moeite hebben met lezen en schrijven, hebben altijd een volwaardig alternatief.
- Informatie in het bezit van de gemeente wordt zoveel mogelijk openbaar gemaakt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan data over verkeersveiligheid, maar ook gemeentelijke financiën. Zo kan iedereen met dezelfde informatie meepraten.
- Met digitale data maken we duurzame economische en maatschappelijke innovatie mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van apps met diensten voor inwoners.
- Ervoor zorgen dat mensen altijd de baas blijven over hun data en sprake is van een menselijke maat.

Gelijke Behandeling

"Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig"

Wij willen een gemeente waarin iedereen vrijelijk kan kiezen waar, met wie en hoe je wilt leven. Er is geen ruimte voor discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook.

We gaan samen voor:

- een gemeente die het voortouw neemt voor een permanente dialoog met verenigingen, bedrijven en inwoners over gelijke behandeling om problemen met discriminatie bespreekbaar te maken;
- evenementen en activiteiten die voor iedereen toegankelijk zijn en voor niemand aanstootgevend;
- een ondersteunende, faciliterende en stimulerende gemeente;
- meer bekendheid aan de mogelijkheden om klachten over discriminatie aan te kaarten;
- een gemeente die in alle opzichten het goede voorbeeld geeft als het gaat om diversiteit en inclusie.